

לא היתה זו הנהגה גלויה, אף שסוף סוף יד ה' היא שהיתה השולטת. במצרים התגלתה השכינה כמו שכתוב: 'במורא גדול' (דברים כו, ח), ודרשו חז"ל (בהגדה של פסח) 'במורא גדול' — זה גילוי שכינה' עד שכולם התבטלו אליה ונכנעו מפניה. ואילו בתקופת אסתר ראו אפילו הגוים אור גדול עד כדי כך שנפל פחד היהודים עליהם, והרבה מהם התייהדו מגדל הכרת יד ה' השולטת (אסתר ח, יז), אבל מ"מ לא היה כאן גילוי שכינה ולא התבטלות כמו במצרים (עיין במחשבות חרוץ עמ' 17). כשנתבונן, לכאורה, יש כאן שתי הנהגות שונות לחלוטין. אבל בפנימיות הן משתלבות יחד, וכמו שנבאר:

### ההנהגה הנסתרת וההנהגה הגלויה — אחת הן

הגה"צ ר' יחזקאל לוינשטיין זצ"ל מבאר את מהות הדברים (אור יחזקאל 'אמונה' עמ' ע"ד): 'הנה מפורסמים דברי הרמב"ן שב' מיני הנהגות יש להקב"ה בבריאה. ביציאת מצרים היתה הנהגת הקב"ה הנהגה גלויה שראו הכל בחוש נסים ומופתים שהם כנגד הטבע. אמנם הנהגת הקב"ה עמנו אינה הנהגה גלויה, אלא הנהגה נסתרת וכו'. ולהגיע להכרה בהנהגה נסתרת קשה מאד. וכאשר יראה ויבין את ההנהגה הגלויה, ידע ויכיר אף בהנהגה הנסתרת, ועיין בלשון הרמב"ן (סוף פ' בא) שמהנסים המפורסמים אדם מכיר בנסים הנסתרים וכו'. והנהגה זו נראית במעשה נס פורים, שהנה כל המגילה כולה נראית מהלך טבעי ללא השגחת הקב"ה וכו' ומוסיף ר' יחזקאל לבאר (עמ' ע"ה): ואיתא בחז"ל קיימו וקבלו, קיימו מה שקבלו כבר וכו'. וביאור הדבר שבמעמד הר סיני ראו רק הנהגתו הגלויה ואילו עתה בנס דפורים, ראו הכל שאף דברים הנראים לכאורה כטבעיים, אינם אלא השגחת הבורא ית"ש וכו' ורק לאחר נס הפורים הגיעו הכל לידי הכרה חושית בכך ונעשו מעשיהם בגדר שבירת היצר. משא"כ קודם הפורים לא היו רק בגדר כבישת היצר, עכ"ל.

לאור דבריו נבין כי הביאה השניה לא היתה ביאה בפני עצמה, כי אם היא היתה גילוי פנימי של הביאה הראשונה, שמתוך הנסים הגלויים מכירים את הנסתרים. ולכן, מעתה יקרא ניסן חודש הראשון, כי משולב הוא בשתי ההנהגות

יחד, ביציאת מצרים בגילוי וכביאה שניה בימי עזרא שיש בה הכרה במהלך הפנימי.

## ידיעת המלאכים – דרך בהנהגת ה' את עולמו

**אולם**, טרם סיימנו לדבר על ביאה שניה. בירושלמי (ראש השנה א, ב) מבואר שגם את שמות המלאכים הביאו העולים מבבל לארץ ישראל כמו שהביאו את שמות החדשים. מה פשר הדבר? והביאור הוא שבשבתם בארץ האבות לא נמסרו להם שמות מלאכים כלל, שכן בארץ 'אשר ה' אלוקיך דורש אותה' היו יושבים, ארץ אשר 'תמיד עיני ה' אלוקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה' (דברים יא, יב), ואין עליהם לא מלאך ולא שרי מעלה (כמבואר ברמב"ן דברים ד, טו) וממילא, הם לא נזקקו לידיעת שמות המלאכים. רק בגלותם על נהרות בבל, שם עמדו להם שרי מעלה למחזיק ולמעוז, ורק שם הם הכירו אותם בשמותיהם: מיכאל, גבריאל וכו'. והם העלו את השמות עמהם מן הגולה (מתוך ס' תולדות עם עולם ח"א עמ' שמ"ו). נמצא א"כ ששמות המלאכים גם הם מהווים זכרון לתקופת בבל כמו שמות החדשים, והיינו שהקב"ה התנהג עמם בהנהגה נסתרת עד ביאה שניה והיו להם קשיים בקליטה זו, כמבואר בספר נחמיה.

## אדר – עבודת ה' בכח הדמיון

**מעשה** נבין מדוע הנס של פורים התרחש בחודש אדר, חודש של ה'קוף', שהוא חודש של עבודה עפ"י כח הדמיון. כאשר החושים רואים את גילוי השכינה, את מעמד הר סיני או את קריעת ים סוף והם יכולים להצביע: 'זה א-לי ואנוהו', מהות עבודתם היא בבחינת: העבודה של: 'מה הוא אף אתה' (ואנוהו: אני והוא, ע' שבת קלג: וברש"י) זוהי עבודה פשוטה וברורה. במתכונת זו העבודה היא שכלית, המוחין מחייבים את כל החושים להתכופף ולהימשך לבהירות הידיעה כי 'ה' הוא האלוקים, אין עוד מלבדו' (דברים ד, לה). ובמסגרת זו השכל הוא השולט והגוף, דהיינו המציאות העכורה שבאדם – נטפל לשכל. זוהי בחינת שבירת היצר, כי הגוף נעשה ממושמע לשכל. לעומת זאת במציאות של הגלות, כאשר

אין רואים בעליל את יד ה', כי הוא בנסתר, בבחינת: 'ואנכי הסתר אסתיר פני' (דברים לו, יח), באותה שעה ההכרה צריכה להיות מתוך התבוננות ומתוך אמונה החודרת כליות ולב, לראות את ה'אינו נראה' בכל צעד ושעל. מי שזוכה לכך, זוכה לראות בתוך המציאות של הגוף, במציאות של הגלות, את המתרחש מאחורי הקלעים, והוא עצמו יזכה להיות המגלה את שם ה', כמו שנאמר במגילה: 'כי נפל פחד היהודים עליהם' (אסתר ח, יז). זוהי הבחינה של כבישת היצר, כדברי ר' יחזקאל, כי הגוף זכה לראות מהלך פנימי של הבריאה, ואז הגוף עצמו נמשך אחרי הבורא, לא מצד הכרה שכלית, אלא מבחינה עמוקה של: 'מבשרי אחזה אלוך' (איוב יט, כו).

אוצר החכמה

## שכל ודמיון — נשמה וגוף

ובסגנון אחר מכואר מדבריו של הגה"צ רבי ירוחם זצ"ל את יסוד הדברים (ועי' בדחו"מ ח"א עמ' ת'). בלשוננו נבאר הנוגע לנו: 'האדם חופשי בדמיונו ואסור במושכלו' (אגרת המוסר של הגרי"ס ז"ל), הדמיון רוצה בשלו, הדמיון מעוניין בסיפוק מאוויו ובפירוד מרוחניות, אמנם השכל מוליך אותו ושולט עליו, לכן נקרא השכל שהוא האוסר את הדמיון תחתיו. יציאת מצרים ומעמד הר סיני היו בחינת: 'כולו שכל', בירור של פתיחת שמים לפנייהם, ולכן פשוט שבאותם רגעים הדמיון נכבש תחת השכל ואסור היה תחתיו. לעומת זאת, בגלות בבל זכו ישראל לעבודה ע"י הדמיון עצמו, הם זכו במציאות של הגוף לראות כי גזירת השמד התפוררה והתבטלה, עד שהגוף נמשך אחרי הבורא, בבחינת: 'משכני אחרוך נרוצה' (שיר השירים א, ד). זוהי הכרה של הגוף! הכרה זו היא כעין ההכרה של לעתיד לבוא שהגוף יהיה בדרגה של נשמה, כמכואר בספר דעת תבונות.

נמצא אם כן ש'צמאה לך נפשי כמה לך בשרי' (תהלים סג, ב), הן דרגות בעבודת ה', הגדרה של 'צמאה לך נפשי' מובנת יותר, כי הנשמה מבינה בהשכלתה את חשיבות קירבת ה'. אולם, החידוש של 'הדור קבלוה בימי אחשורוש' הוא כי 'כמה לך בשרי', גם הגוף נמשך אחרי הבורא, הכח המדמה מצד עצמו מתלהט ונמשך אחרי קונו. אין כאן איסור במושכלות, אלא הגוף מעצמו עושה את הפעולה להימשך אחרי רוחניות. זוהי קבלה באהבה שלא היה כלל דומה לה ביציאת מצרים. עכת"ד.